

Nézzetek be'é a történet könyvébe,
Mindenütt meg'látni vezérnyomdokát,
Mint a folyóvízen által a nap képe,
Athúzódik rajta arany híd gyanánt.

Így keresztül éltünk hosszú ezer évet;
Ezer évig azért tartott volna meg,
Hogy most, am'jőn már elérjük a révet,
Az uto só habok eltemessenek?

A magyar nemzetnek volt nagy és sok vétké,
S büntetés t már á szenvedte ő.
De erénye is volt, és jutalmat érte
Még nem nyert... jutalma lesz majd a jövő.

Élni fogsz, hazám, mert élned kell... dicsőség
És boldogság leszen a te életed...
Véget ért a hétköznapi vesződés,
Várd örömmel a szép derült ünnepet!

(Petőfi Sándor.)

MAGYARORSZÁG CÍMERE.

Szép vagy, ó hon, bére, völgy váltakoznak gazdag öledben,
Téridet országos négy folyam árja szegi:
Am természettől m'ndez le'ketlen ajándék:
Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

(Vörösmarty M)

Ünnepi beszéd

Kedves Gyermekeim!

A szép k köet meghozza számunkra minden évben a tél
börtönéből való felszabadulást. Mert a tél olyan, mint a börtön,
bekerget bennünket a szobába, rabságban tart, hiába vágyunk
ki az életadó levegőre, nincs napsugár, nincs virág, nincs sza-
badság, csakugyan olyanok vagyunk, mint a ketreche zart
oroszlán. Várjuk-várjuk a szép márciust, az első ibolyákat, hír-
nökeit a szép tavasznak, első ígérétét a nyárnak.

De eszünkbe juttatja ez a hónap a magyar szabadság szü-
letésnapját is, azt a csaknem száz év előtti nagy-nagy márc us
15-ét! Mi történt akkor? Kiszabadult a magyar nemzet évszá-
zados rabságából, s végre nagyot lé'legezhetett a szabadság ide
levegőjéből. Ennek a nagy napnak hőse a lánglelkű magyar
költő, Petőfi Sándor volt, aki egész életét a magyar szabadság
kivívására tette fel! Amiért küzdött, meg is érte: szabad lett
a magyar! Persze előbb meg is kellett küzdeni ezért a szabad-
ságért. Először nagy elhatározás kellett hozzá. Ezt Petőfi tréfá-
san így énekelte meg Első esküm című költeményében:

Fiú valék még, iskolás fiú. — Tizenöt éves; és az iskolázás
— Rám nézve nyűg volt, nagy, nehéz nyűg, amely — Rajtam

napestig szomorún esőrömpölt, — S még álmaimból is föl-föl-riasztott. — Lerázni vágytam e nyűgöt magaról, — Lerázni vágytam minden áron azt, — Már akkor, akkor úgy szerettelek, — Olyan világfölgyújtó szenvedéllyel, — Mint most szeretlek drága, szent szabadság! — Gondolkodám a mód felől: miként — Szakíthatnám le ró'am a bilincset?... — Színészek jöttek s elhatározám — Közéjük állni és elmenni velök, — Elhabár a fő dhöz-ragadt nyomor — Mind két kezével átölelne is, — Habár apámnak átka és anyámnak — Könnyüi lesznek utálarsa m, — Csakhogy szabad, hogy független legyek. — S elmentem volna, ámde megtudá — E lázadó szándékomat tanítóm, — S az indulásnak napján elfogott, — És rám csuká szabármnak ajtaját, S rab vol'am, míg a színésztársaság — Hatalmunkon túl, messze, messze járt — Sírás, könnyörgés, lárma mind hiába!... — Nem az fájt már, hogy nem leszek színész, — De hogy maradni kényszerítenek. — A kényszerítés égett lelkeimen, — Mint a görögtűz, olthatatlanul, — Itt tettem eső esküvésemet, — Nagy és szent esküt mondék börtönömben, — Hogy életemnek egy fő célja lesz, — S ez: a zsarnokság ellen küzdeni. — S ez eskü most is olyan szent előttem, — Amilyen volt az első pillanatban. — S verjen meg engem a hatalmas Isten, — Ha valaha ez esküt elfelejtem!

Ilyen nagy, súlyos fogadalmat tett Petőfi, hogy egész életében küzdeni fog a szolgaság, a rabság ellen. S amit megfogadott, amire megesküdött, azt egész életében, egész akarattal szolgálta is. Később így énekel:

Tied vagyok, tied hazám! — E szív, e lélek; — Kit szeretnék, ha tégedet — Nem szeretnék! —

Egész szívvel-lélekkel az elnyomott magyar nép védelmére kel, azon van, hogy évszázados bilincseit végre lerázza a magyar népről. Ezt mondja ró'a:

Egyik kezében az eke szarva, — Másik kezében kard, — Így látni a szegény jó népet, — Így ont majd vért, majd veritéket — Amíg csak élte tart, — Miért hullatja veritékét? — Amennyit ő kíván — Az eledelből és ruhából: — Hisz azt az anyaföld magáta! — Megtermené talán. — S ha jó az ellen, vért miért ont? — Kardot miért foga? Hogy védje a hazát?... Valóban! — Haza csak ott van, ahol jog is van, — S a népnek nincs joga.

Maga is a népből való volt, természetes, hogy síkra szállt érte. Érezte, hogy igazságtalan do og, amit évszázadok óta tőrtek: a nép dolgozik, vérét adja hazájáért, de szabadságán nincsen. Európában ekkor már mindenhol kivívta a nép szabadságát, csak nálunk maradt továbbra is elnyomott. Pedig küzdött érte elszántan, szakadatlanul. Milyen súlyos, megszegyenítő a bilincs annak a kezén, aki nem tett semmi rosszat! Egyformán magyarnak születünk mindnyájan, miért e különbség magyar és magyar között. S mily megszegyenítő, ha hősök kezére verik a bilincset. Petőfi írja a bilincsről, amely egy ifjú kezére került, aki a szabadságért küzdött:

Szabadságért küzdött az ifjú, — S börtönbe dobták, ottan

ül, — És meg-megrázza és átkozza — Bilincset nagy kegyetlenül. — Bilincse ekkép szóla hozzá: — „Csörgess, de óh ne átkozzál! — Csörgess, ifjú, csörgésem átok, — Mely a zsarnok fejére száll. — Ugy-e nem ismersz? a szabadság — Csatáiban kard voltam én, — S éppen talán a te kezvedben — Villogtam a vér mezején. — Szerencsétlen te, szerencsétlen — Kardoddal hol találkozál! — Csörgess, ifjú, csörgésem átok, — Mely a zsarnok fejére száll. — Bilincset vertenek belőlem, — Belőlem, aki kard valék, — S ki vélem vitt a szabadságért, — Most azt szorítom... szörnyűség! — Szégyennek és haragnak pírja — A rozsdá, amely rajtam áll! — Csörgess, ifjú, csörgésem átok, — Mely a zsarnok fejére száll.“

Végre, annyi sok szenvedés után eljött a nagy feltámadás napja: március 15! Petőfi az, aki élére áll a nemzetnek, s elharsogja riadóját, amely felébreszti, talpraállítja a magyart:

Talpra magyar, hí a haza! — Itt az idő, most vagy soha! — Rabok legyünk, vagy szabadok? Ez a kérdés, válasszatok! — A magyarok Istenére — Esküszünk, — Esküszünk, hogy rabok tovább — Nem leszünk!

Milyen boldog, örömmámorban úszik, mikor végre szabadnak látja nemzetét, a népet:

Óh, szabadság, hadd nézünk szemedbe! — Oly sokáig vártunk rád epedve, — Annyi éjen által, mint kísértet, — Bolygott lelkük a világban érted. — ...Ne félj semmit, megvédünk... csak egy szót, — Csak emeld föl, csak mozdítsd meg zászlód, — S lesz sereged ezer és ezernyi — Kész meghalni vagy, diadalt nyerni!

Amikor aztán irigy szomszédaink, az osztrákok megbánták a magyar népnek adott szabadságot, felkeltek ellenünk, hogy visszavegyék azt. Erre aztán föltámadott a tenger:

Föltámadott a tenger, — A népek tengere; — Ijesztve eget-földet — Szilaj hullámokat vet — Rémitő ereje.

Petőfi is zászló alá áll s lelkesen hirdeti:

Mily varázshatamú e — Dísztelen csonka jel! — A legdicsebbek érte — alatta haltak el. — Mutatja ez, mutatja, — Hogy az igazság itt van, — S ez isten oltáránál, — Megállok én sírigan!

Azután megindul az egyenlőtlen küzdelem. A magyar nép kaszát, kapát ragad kezébe s azzal küzd a nála sokszorosán több és sokkal jobban felszerelt német ellen. Megszólal a csatadal, amelynek Petőfi a szerzője:

Trombita harsog, dob perog, — Kész a csatára a sereg. — Előre! — Süvít a golyó, cseng a kard, — Ez lelkesíti a magyart. — Előre! — Föl a zászlóval magasra, — Egész világ hadd láthassa. — Előre! — Hadd lássák és hadd olvassák, — Rajta szent szó van: szabadság. Előre!

Hiába azonban minden hősieles küzdelem, hiába minden élszántás, segítség nem jön számunkra sehonnan, jóllehet az osztrák segítséget kapott. Európa, amelynek népei kezdték meg a szabadságharcot, lassanként mind leveretnek a magunk

maradunk a reménytelen küzdelemben. Petőfi felháborodva kiált:

Európa csendes, újra csendes, — Elzúgtak forradalmi...
— Szégyen reá! lecsendesült és — Szabadságát nem víta ki. —
Magára hagyták, egy magára, — A gyáva népek a magyart; —
Lánc csörög minden kézen, csupán a — Magyar kezében cseng a kard.

Amikor pedig látja, hogy reménytelen már minden küzdelem, nem akarja túlélni az újabb rabságot, egyetlen gondolat bántja már csak:

Egy gondolat bánt engemet: — Ágyban párnák közt halni meg! — ... Ne ily halált adj, Istenem, — Ne ily halált adj énnekem! — ... Ott essem el én — A harc mezején, — ott folyjon az ifjúi vér ki szívemből, — S ha ajkam örömteli végszava zendül, — Hadd nyelje el azt az acéli zörejt, — A trombita hangja, az ágyúdörej, — S holttestemen át — Fújó paripák — Szárguldnak a kivívott diadalra, — S ott hagyjanak engemet összetiporva.

Úgy történt. A magyar szabadság esalogánya, a magyar nép sírjig hű barátja, szabadságának előharcosa, ott esett el a harc mezején...

Letört hát a zászló? Csak rab maradt továbbra is a magyar nép? Igen, gyermekeim, de nem örökre. Most ismét szabaddá lett, s amiért Petőfi, a nagy márciusi ifjak életüket s vériüket áldozták valaha, most valóra vált: szabad lett végre minden magyar!

Akkor, csaknem száz évvel ezelőtt volt szabadságunk születésnapja, csaknem egy század kellett hozzá, míg felnövekedett, s most itt van, hogy éljünk vele, védelmezzük, óvjuk minden erővel, mert sokan, százezrek ontották érte vériüket. Méltatlanok lennének őseinkhez, ha drága örökségünket veszni hagynánk!

Kövessük Petőfit, kövessük a hős márciusi ifjakat, szabadságunk hős kiharcolóit nemcsak szavakkal, hanem munkával, eszelekedettel, s ha kell, újra fegyverrel, az életünkkel is. Így leszünk méltók hozzájuk!

RAKÓCZI.

Hazánk szentje, szabadság vezére,
Sötét éjben fényes csillagunk,
Oh, Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sírva fakadunk!

Az ügy, melynek katonája voltál,
Nemsokára diadalmat ül,
De te nem léssz itt a diadalnál,
Nem jöhetsz el a sír mélyiből.

Hamvainak elhozása végett
Elzarándokolnánk szívesen,